

DENGEVE
DENETLEMEAĞI

DENGE DENETLEME.ORG

AFETLERDE SIVİL TOPLUM

Birarada Dayanışma Toplantıları:
Sorunlar, Deneyimler ve Çözümler

**DENGE VE
DENETLEME AĞI**

Bu yayın, İsveç Büyükelçiliđi, Ankara ve İsveç Uluslararası Kalkınma İşbirliği Ajansı desteği ile Denge ve Denetleme Ağı tarafından yayımlanmıştır. Çalışmanın içeriği, İsveç Büyükelçiliđi ve Sida'nın kurumsal görüşlerini yansıtmamaktadır.

AFETLERDE SİVİL TOPLUM

Birarada
Dayanışma
Toplantıları

SORUNLAR

DENEYİMLER

ÇÖZÜMLER

KATILIMCI LİSTESİ.....	4
GİRİŞ.....	7
İNSANİ YARDIM VE AFET YÖNETİMİ	10
KENTLEŞME VE AFETLERE DAYANIKLI KENTLER.....	15
DEZAVANTAJLI GRUPLAR	18
Kadınlar	18
LGBTİQ+ Bireyler	21
Çocuklar.....	23
Gençlik	25
Engelli Bireyler	27
EĞİTİM.....	29
SAĞLIK	33
EKOLOJİ, ÇEVRE VE HAYVAN HAKLARI	37
SONUÇ	40

KATILIMCILAR

İnsani Yardım ve Afet Yönetimi

Rezzak Elazat – Toplumsal Afet Platformu
Necmettin Yemiş – STGM
Ozan Dinçer – STGM
Öyküm Bağcı – STGM
Ezgican Koçak – STGM
Heval Şimşek – STGM
Tuba Akın – Sıfır Ayrımcılık Derneği
Özce Dedâ – Sıfır Ayrımcılık Derneği
Mahmut Emin Avcı – 78'ler Girişimi
Burcu Kuru – İPM
Mete Elçi – Ankara Deprem Dayanışma Platformu
Özgür Tek – Sida
Kemal Çelik – İhtiyaç Haritası
Zübeyde Ozanözü - Denge ve Denetleme Ağı, Ağ Temsilcisi

Kadın Hakları

Eda Yılmaz – Lider Yaratıcı Katılımcılar Derneği
Necmettin Yemiş – STGM
Doğan Bermek – ADO
Elife Müftüoğlu – Seyhan Kadın-Çocuk Dayanışma Eğitim ve Kültür Derneği
Özgür Tek – Sida
Yasemin Kalaylıoğlu – UNFPA
Yelda Seçkin – Turunç Gençliği ve Toplumu Kalkındırma Derneği
Zeynep Kayacan – Konuşmamız Gerek Derneği
Dr. Gözde Keçeci – Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Uzmanı
Asmin Kavas – TEPAV
Kezban Mutlu – Kırmızı Biber Derneği
Özgün Kaplama – YouthART-Gençlik Sanat Araştırma ve Eğitim Derneği
Zübeyde Kocabay – 29 Ekim Kadınları Derneği-Kuşadası Şb.
Kezban Buyruk – Edirne Kadın Merkezi Dayanışma Derneği
Zübeyde Ozanözü - Denge ve Denetleme Ağı, Ağ Temsilcisi
Doç. Dr. Gülriz Şen

Çocuk

Yusuf Yıldırım – Ulusal Çocuk Hakları Derneği
Özlem Bilgi – Ulusal Çocuk Hakları Derneği
Necmettin Yemiş – STGM
Zeynep Betül Demirses – Uluslararası Çocuk Hakları Elçileri Derneği
Merve Yüksek – CHILDEF
Özgür Tek – Sida
Emine Kuzutürk Savaş – UNFPA
Dr. Güneş Gürgör – Öğretim Üyesi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Özgün Kaplama – YouthART-Gençlik Sanat Araştırma ve Eğitim Derneği
Büşra Eylül Özgültekin – Diyarbakır Çocuk Hakları Odaklı Kriz Yönetim Ağı
Müjde Tozbey – Önce Çocuklar ve Kadınlar Derneği
Dr. Ayşe Sönmez

Engelli Hakları

Necmettin Yemiş – STGM
Barış Özcan – Fethiye Turizm Tanıtım Eğitim Kültür ve Çevre Vakfı
Ali Fuat Mengüç – Engelli İnsan Hakları Derneği
Gülser Özkan – S.S.Tomurcuk Eğitim Kültür Dayanışma ve İşletme Kooperatifi
E.Yasemin Güler – Tomurcuk Kooperatifi
Çağlar Karsantı – Evrensel Görme Özürlüler Derneği
Hasan Yıldırıncı – Altı Nokta Körler Derneği
Hüseyin Pehlivan – Altı Nokta Körler Derneği-Manisa Şubesi
Özgür Tek – Sida
Hazan Öztura – Afet Otizm Dayanışma Ağı
Dr. Güneş Gürgör – Öğretim Üyesi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü
Dr. Ayşe Sönmez
Zübeyde Ozanözü - Denge ve Denetleme Ağı, Ağ Temsilcisi

Sağlık

Eşref Bilge Uğurlu – Sağlık Hakkı Derneği
Emine Aksoydan – SUYADER
Özgür Tek – Sida
Ayşe Tek – Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı-CİSÜ Platformu
Selma Çalık – Türkiye Spina Bifida Derneği-Ankara Temsilcisi
Melda Keçik – Dünya Sağlık Örgütü
Suna Karakuş – Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü
Hatıra Topraklı – TTB
Zübeyde Ozanözü - Denge ve Denetleme Ağı, Ağ Temsilcisi

Eğitim

Irmak Akıncı Canbaz – Öğretmen Ağı
Derya Azar – TUIÇ Akademi
Doğucan Yılmaz – Sakin Okul Derneği
Muhammed Atalay – Eğitim Hali (Aposto)
Sinem Akay – Eğitim Reformu Girişimi
Özgenur Korlu – Eğitim Reformu Girişimi
Gamze Abalı – Buldan Vakfı
Özgün Kaplama – YouthART-Gençlik Sanat Araştırma ve Eğitim Derneği
Okan Pala – Köy Okulları Değişim Ağı
Hatice Azın – Köy Okulları Değişim Ağı

Ekoloji, Çevre ve Hayvan Hakları

Berkay Yıldırım – Yaşamdan Yana Derneği
Necmettin Yemiş – STGM
Doğan Bermek – ADO
Yıldırım Kaya – Doğal Yaşam Derneği
Mahmut Emin Avcı – Halkların Demokratik Kongresi-Ekoloji Meclisi
Özgür Tek – Sida
Nilgün Engin – Yaşamdan Yana Derneği

Gençlik

Özgün Kaplama – YouthART-Gençlik Sanat Araştırma ve Eğitim Derneği
İdil Yazıcı – İstanbul Üniversitesi
Elif Araz – KOREV
Necmettin Yemiş – STGM
Musa Çopur – Sosyal Ekonomik Kültürel Kalkınmayı Destekleme Derneği
Didem Ünsür – TOG
Hasan Oğuzhan Aytaç – GoFor
Mustafa Gören – Gençlik Ağı
Tuğrap Efe Dikpınar – Gençlik Ağı
Hatice Akyol – Buldan Vakfı
Kadir Bazancir – Sivil Gençlik ve Kültür Derneği
Alpayhan Düven – Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Gençlik Merkezi

**LGBTIQ+
Hakları**

Kardelen Yılmaz – 17 Mayıs Derneği
Evrin Demirtaş – Pembe Hayat Derneği
Defne Güzel – KAOSGL
Ömer Ceylan – Listag
Tülay Savaş – Listag
Meriç Doğan – Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
Zarife Akbulut – SpoD
Necmettin Yemiş – STGM
Hazal Günel – Toplum Gönüllüleri Vakfı

Kentleşme

Bahar Bayhan – Mekanda Adalet Derneği
Dr.İnan İzci – Argüden Akademi
Aydın Arı – İzmir Dayanışma Akademisi
Günce Beyazer – Yereliz Derneği
Gizem Kıyığı – Şehir Dedektifi
Elif Avcı – Yereliz Derneği
Kerem Ateş – Denge ve Denetleme Ağı, Ağ Temsilcisi

GİRİŞ

6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye arka arkaya iki yıkıcı depremle sarsıldı. Pek çok ili etkileyen Kahramanmaraş merkezli depremlerde resmi rakamlara göre 50 bin üzerinde vatandaş yaşamını yitirdi, daha fazla sayıda vatandaş ise yaralandı. Deprem yarattığı yıkım sonucu yaşamını yitirenlerle beraber pek çok kişi yaşadıkları şehirleri terk etti kalanlar ise depremin yarattığı yıkımı farklı boyutlarıyla yaşama-ya devam ediyor.

Deprem sonrası yaşanan süreç afetlere karşı içinde bulunduğumuz kırılganlığı da çarpıcı bir biçimde ortaya koydu. Afet durumlarda kamu kurumlarının hazırlık seviyeleri, depreme karşı alınmayan önlemler, imar denetiminde yaşanan problemler depremden hemen sonra Türkiye'nin ana gündem maddeleri haline geldi. Afet öncesi kırılganlıkları azaltıcı / önleyici tedbirlerin yanında afet sonrası müdahalede yaşanan gecikme ve koordinasyonsuzluk da depremlerin yıkıcı etkisini arttıran temel bir etken oldu.

Türkiye depremlerin ve diğer doğa olaylarının sık yaşandığı bir coğrafyada bulunuyor. Deprem gibi doğa olaylarını insanlar için yıkıcı sonuçlar doğuran afetlere dönüştüren temel neden ise alınmayan tedbirler ve hazırlıksızlık. 1999 yılında yaşanan ve binlerce kişinin ölümüyle sonuçlanan depremde de kamu kurumlarının performans açığı çoğunlukla sivil toplum örgütlerinin etkinliği ile telafi edilmeye çalışıldı. Yaşanan son depremlerin ardından da sahada sivil toplum örgütlerinin gerek afet sonrası arama kurtarma gerekse ihtiyaçların bölgeye aktarılması ve depremlere ulaştırılması bağlamında etkin şekilde çalıştığını gördük. Vatandaşlar, bir kez daha Türkiye'de tüm kısıtlama ve zorluklara rağmen etkin bir sivil alanın olduğunu ve daha da önemlisi pek çok alanda sivil toplum örgütlerinin kamu kurumlarından daha hızlı ve etkin müdahale edebildiğini gördüler.

Birarada Dayanışma

23 Şubat

İnsani Yardım
ve Afet Yönetimi

28 Şubat

Kadın Hakları

1 Mart

Çocuk

2 Mart

Engelli Hakları

6 Mart

Sağlık

7 Mart

Eğitim

9 Mart

Ekoloji, Çevre
ve Hayvan Hakları

13 Mart

Gençlik

15 Mart

LGBTİQ+ Hakları

17 Mart

Kentleşme

Deprem gibi doğa olayları çok boyutlu sorunlar ortaya çıkaran afete dönüşebilirler. Bu nedenle toplumdaki dezavantajlı gruplar depremin sonuçlarından farklı şekilde etkileniyorlar. Farklı yaş gruplarının, kadınların, engelli bireyler ve LGBTİQ+ bireylerin çözüm bekleyen sorunları ve ihtiyaçları da deprem sonrasında farklılaşıyor. Benzer bir farklılaşma ise depremlerin yıkıcılığını azaltmaya yönelik önleyici tedbirlerde kendisini gösteriyor. Kısaca ifade etmek gerekirse deprem gibi doğa olaylarının yıkıcılığı çok boyutlu. Daha da önemlisi bu çok boyutluluk yaşanan sorunların ve ihtiyaçların birbirleriyle ilişkiselliğini ortadan kaldırır nitelikte değil. İşte bu nedenle sivil toplum örgütlerinin afet sonrası ve öncesi dönemdeki faaliyetleri önemli olsa da kendi aralarındaki iş birliği ve koordinasyon da aynı derecede önemle üzerinde durulması gereken bir nokta.

Denge ve Denetleme Ağı (DDA) olarak yaşanan depremler sonrası biz de çalışmalarımızı deprem sonrası sürece yoğunlaştırdık. Bu çalışmalarımızın önemli bir bileşeni de süreç içerisinde çok farklı alanlarda çalışan sivil toplum örgütlerini bir araya getirerek ilgili alanlarda yaşanan sorunların tespiti, alanda yapılan çalışmalar ve yaşanan sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerileri üzerine gerçekleştirdiğimiz toplantılar oldu. “Birarada Dayanışma” başlıklı toplantılarımız 23 Şubat 2023 ile 17 Mart 2023 tarihleri arasında depremlerle ilişkili 10 farklı tematik alanda yapıldı. Yapılan toplantılara farklı alanlarda çalışan 72 sivil toplum örgütü; toplamda 93 temsilci, uzman ve akademisyen katıldı.

Afetlerin çok boyutluluğu bizlere bir kez daha sivil toplum örgütlerinin deneyim paylaşımlarının, sahada birbirleriyle koordinasyonlarının önemini somut bir biçimde gösterdi. Bu nedenle DDA olarak yapılandırdığımız bu toplantıları, sadece her sivil toplum örgütünün ilgili oldukları sorun alanlarını ortaya koymaları ve kendi çalışma alanlarına ilişkin çözüm önerileri geliştirmeleri için bir platform olarak kurgulamadık. En az bunun kadar önem verdiğimiz bir diğer nokta sivil toplum örgütlerinin birbirleri ile daha etkin diyaloga girerek deneyim paylaşımları ve ileride daha etkin koordinasyon mekanizmalarının kurulmasına katkı sağlamak oldu. Bu deneyim paylaşımı ve etkin koordinasyon ve işbirliğinin önümüzdeki dönemde yaşanabilecek diğer afetlerde sivil toplumun halihazırdaki etkinlik seviyesini daha da yukarıya taşıyacağını düşünüyoruz.

Bu rapor, yapılan 10 farklı toplantı sonrası ilgili tematik alanlarda ortaya konan sorun tespitlerini, STÖ’lerin yaptıkları çalışmaları ve tespit edilen sorun alanlarına ilişkin somut çözüm önerilerini sunmayı amaçlamaktadır. Bununla beraber çeşitli tematik alanlarda STÖ’lerin toplantılarımızda paylaştığı deneyimlere de raporumuzda yer veriyoruz. Yaşadığımız bu yıkıcı depremlerin Türkiye’de ne ilk ne de son deprem olmayacağını farkındayız. Farklı alanlarda çalışan 290 sivil toplum örgütünün üye olduğu Denge ve Denetleme Ağı olarak bu toplantılarda yapılan tespitlerin, bundan sonra yaşanabilecek deprem ve diğer afetlere ilişkin kırılganlık azaltıcı önlemlerin ve afet sonrası müdahalelerde etkin kamu-sivil toplum işbirliğinin sağlanması yönünde önemli bir katkı sağlayacağını düşünüyoruz.

Raporumuzun ilk bölümü afetlere karşı kırılganlıkların azaltılması ve etkin müdahalede sivil toplumun önemi üzerinde durarak 1999 depremlerinden günümüze sivil toplumun deprem sonrası müdahalede etkinliğini ortaya koyuyor. Raporun sonraki bölümlerinde ise 10 farklı tematik alanda yapılan toplantıların çıktıları paylaşılıyor.

Afetler, Kırılğanlıklar ve Sivil Toplum: 2023'den 1999'a Bakış

1999 yılında yaşanan depremde kamu kurumlarının yetersizliği büyük ölçüde sivil toplum örgütlerinin etkinliği ile telafi edilmeye çalışılmıştı. O günden bugüne Türkiye pek çok deprem yaşadı. 1999 depremleri, depreme karşı kırılğanlıkların azaltılması yönünde bir milat olarak adlandırıldı. 1999 depremleri sonrası TBMM'de kurulan araştırma komisyonu depreme hazırlık ve kırılğanlık azaltıcı önlemler bağlamında önemli tespit ve öneriler içeriyordu. Sonraki süreçte imar denetimine ilişkin kanunlar yürürlüğe girdi. Deprem gibi afetlerde koordinasyondan sorumlu AFAD kuruldu. Tüm bu atılan adımların neden depreme karşı kırılğanlıkları azaltmadığı üzerine *Denge ve Denetleme Ağı* olarak sistemsel bir perspektiften değerlendirmelerde bulunduğumuz çalışmalarımız oldu.

Depreme karşı kırılğanlıkların azaltılması ve afet sonrası etkin müdahalede sivil toplum-kamu işbirliği afet yönetiminde sıklıkla üzerinde durulan önemli bir nokta. Yerelde aktif sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimler ile merkezi yönetim arasında sağlanan etkin bir koordinasyon can kayıplarını önlemede ve afet sonrası yaraların sarılmasında yaşamsal öneme sahip.

2023 yılına geldiğimizde 1999 yılına kıyasla sivil toplumun daha da etkin şekilde afet sonrası müdahalede kamu kurumlarının yarattığı boşluğu doldurduğunu gördük. Ancak 1999 yılında da olduğu gibi sivil toplum-kamu işbirliği etkin şekilde sağlanmaktan uzak kaldı. Bunun temel nedeni kutuplaşma ve sivil toplum çalışmalarının, yürütme tarafından yaratılan boşluğu vatandaşlar nezdinde daha da belirgin kılması oldu.

Sivil toplum örgütleri arasında koordinasyonun sağlanamaması da, eksik müdahalede belirgin bir dinamik oldu. Aşağıda yer alan; farklı alanlardan STÖ'lerin deprem sonrası sürece ilişkin sorun tespitleri, son yaşanan depremlerde de bu koordinasyon ihtiyacını somut şekilde ortaya koyuyor.

1999 depremleri Türkiye'de etki kapasitesi zayıf olarak görülen sivil alanın kriz anında önemli etkilerde bulunabileceğini gösterdi. 2023 yılında ise oldukça zor koşullarda faaliyet gösteren sivil alan yine afet gibi kriz anlarında müdahale ve yaraların sarılması süreçlerinde yaşamsal katkılar verdi ve vermeye de devam ediyor. Türkiye'nin doğa olaylarının yoğun yaşandığı bir coğrafyada bulunması ve afetlerin insanların yaşamlarını çok boyutlu şekilde etkileyerek farklı gruplar için farklı ihtiyaçlar doğurması sivil toplum örgütlerinin deneyim paylaşımı, etkin koordinasyon ve çözüm önerileri üzerinde değerlendirme yapmalarını daha da önemli kılıyor. İleriki bölümlerde 6 Şubat depremlerinden sonra sahada aktif görev alan STÖ'lerin sürece ilişkin deneyimleri, sorun tespitleri ve çözüm önerilerini paylaşıyoruz.

Depremlere
Karşı
Kırılğanlıkta
Denge ve
Denetleme
Sisteminin
Etkisi:
TÜRKİYE,
ŞİLİ VE
JAPONYA
ÖRNEKLERİ

İNSANİ YARDIM VE AFET YÖNETİMİ

23 Şubat 2023 tarihinde farklı alanlarda çalışan STÖ'lerle birlikte 22 katılımcıyla gerçekleşen “İnsani Yardım ve Afet Yönetimi” başlıklı toplantıda; yaşanan depremlerin ardından arama-kurtarma faaliyetleri ve insani yardım konuları üzerinde duruldu.

Toplantıda, kamu-sivil toplum ve sivil toplumun kendi içindeki koordinasyon ve işbirliği eksikliği vurgusu dikkat çekerken bilgi kirliliği, engellemeler, hak temelli yaklaşım eksikliği ve ilgili mevzuatın sivil toplum örgütlerinin yardım toplama esnekliğini olumsuz etkilemesi toplantıda vurgulanan diğer sorun alanları oldu.

Aşağıda “İnsani Yardım ve Afet Yönetimi” başlıklı toplantıda öne çıkan **sorun alanları**, **deneysel paylaşımları** ve **çözüm önerileri** maddeler halinde sıralanmaktadır:

Sorun Alanları

- Depremden sonra hızla yardım faaliyetlerine başlanmış olması ancak kurumların bu faaliyetleri bireysel olarak, büyük ölçüde birbiriyle ilişkilendirilmeden yürütmeleri;
- Kamu kurumları ya da AFAD'ın depolara el koymasından çekince duymaları sebebiyle bazı kurumların depo alanı olarak kendi adreslerini göstermek istememeleri;
- Kamu kurumlarının sivil toplum örgütlerinin aktivitelerine aktif destek sağlamaması, kamu STÖ işbirliği ve kamu desteği olmadığında yapılan faaliyetlerinin etki seviyesinin sınırlı kalması;
- Afet dönemlerinde yoğun duygusallığın; çok fazla maddi ve/veya aynı yardım gönderilmesine neden olması ve bu yardımların koordinasyonsuzluk nedeniyle ihtiyaç sahiplerine etkin şekilde ulaştırılamayarak zayi olması;
- Depremden etkilenen illerde arama kurtarma ekipman ve teçhizatlarının yeterli sayıda bulunmaması;
- Arama kurtarma çalışmalarının etkili bir şekilde yürütülebilmesi için yeterli, sağlıklı bir veriye sahip olunamaması ve arama kurtarma süreçlerinde yaşanan koordinasyonsuzluk;
- Yardım faaliyetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan bürokratik süreçler ve tekelsel bir anlayışın hakim olması;
- Sahada yardım faaliyetlerine destek olmak isteyen isteyen grup ve STÖ'lerin hem acil yardım sağlayabilmek hem de oradaki durumu izleyip raporlaştırabilmek için aynı ya da maddi çeşitli desteklere duyulan ihtiyaç;
- Sivil toplum örgütlerini ilgilendiren bağış toplama ve yardım dağıtma gibi konularda günün ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak mevzuatların varlığı;
- Depremden etkilenen illerde bulunan ve aktif bir şekilde çalışan sivil toplum örgütlerinin de depremden ağır bir şekilde etkilendiği ve kayıplarının bulunması;
- STÖ'lerin afet yönetimi ve arama-kurtarma konularında deneyim ve bilgi eksikliği;
- Depremden etkilenen illerden diğer illere hızla bir iç göç yaşandığı ve bu iç göçün yarattığı sorunlar;
- Teyit edilmemiş bilgilerin paylaşılması, belirli bir kırılğan gruba mensup olan kişilerin ayrımcılığa maruz bırakılması.

Deneyim Paylaşımları

Yaşanan koordinasyonsuzluk sorununu gidermeye yönelik kurulan Ankara Deprem Dayanışma Platformu, çocuk, barınma, ulaşım, lojistik, kadın hakları, LGBTİQ+ hakları, eğitim, psiko-sosyal destek gibi birçok alan üzerine 14 farklı alt komisyon oluşturdukları; her bir alan için çalışmalar yürüttüklerini belirtti.

Kamu-sivil toplum işbirliği bağlamında Toplumsal Afet Platformu (TAP) temsilcisi, yardım faaliyetleri üzerine yerel yönetimler ile yaptıkları görüşmede, kendilerine yaklaşımın "Bizden bir şey istemeyin, siz ne yaparsanız yapın" şeklinde olduğunu

aktardı. Bu alanda çalışan bir STÖ olarak kamu kurumlarından taleplerinin oldukça basit olduğunu; lojistik, depolama ve karavanlar için mevcut alanların kullanıma açılmasının istendiğini belirtti. Sahada oldukları ilk andan itibaren arama kurtarma çalışmaları için ellerinden geleni yapsalar da ekipmanların yetersiz olması/ alana geç ulaşması sebebiyle sorun yaşadıklarını ve çok başarılı olunamadığını ifade etti. Koordinasyonu sağlayan, yönlendirme yapan kurum /kişiler tarafından aynı enkaza birden fazla kez yönlendirildiklerini ve bu ve bunun gibi hatalar sebebiyle zaman kaybı yaşadıklarını dile getirdi.

İhtiyaç Haritası temsilcisi, 6 Şubat Kahramanmaraş depreminin hemen ardından farklı şehirlerdeki ekipleriyle beraber sahaya çıktıklarını, önceki tecrübelerinden hareketle koordinasyonun çok önemli olduğunu bildikleri için öncelikle kamu kuruluşları ve diğer sivil toplum örgütleri ile bilgi paylaşımında bulduklarını vurguladı. İhtiyaçları tespit ettikten sonra, oradaki diğer sivil toplum örgütleri, gönüllüler ile beraber bir strateji geliştirdiklerini ve ardından hızla depo arayışına girdiklerinden bahsetti.

Sahadan tecrübelerini aktaran İhtiyaç Haritası temsilcisi, afet dönemlerinde herkesin duygusallıkla hareket ettiğini; çok fazla maddi ve/veya aynı yardım gönderdiğini ancak bu yardımların ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması için ciddi bir koordinasyon gerektiğini vurguladı. Dezenformasyon içeren çok sayıda paylaşım yapılan bu dönemde hangi bölgede neye ihtiyaç olduğuna, ihtiyaç sahiplerinin nerede olduğuna dair doğru bilgiye erişilmesinin yaşamsal önemi olduğu özellikle belirtildi. Paylaşılan bilgilerin teyit edilmeye ihtiyacı olması sebebiyle, onlara ulaşan bilgiler için mutlaka kendi içlerinde bir teyit mekanizması işlettikleri ifade edildi.

Afet yönetimi sürecinde kamu kurumları ve STÖ'ler arasındaki ilişkilere de değinen temsilci, her afet döneminde kamu-sivil toplum ilişkilerinin hem bir problem alanı hem de fırsat alanı olarak karşılıklarına çıktığını ifade etti. Kamu kurumlarının yereli en iyi bilen kurumlar olduğundan bahseden temsilci, kamu kurumlarıyla işbirliği içerisinde çalışmaya önem verdiklerini ancak bu durumun, bir STÖ olarak kamu kurumları olmadan bir şey yapamayacakları anlamına gelmediğini; depremin ayırım gözetmeden vermiş olduğu büyük zararı ancak ayırım gözetmeyen bir dayanışmayla; özel şirketler, STK'lar ve kamu kurumlarının farklılaşan kaynaklarının doğru yerlere kanalize edilmesiyle iyileştirilebileceğini açıkladı. Son olarak, kamu-STÖ işbirliğini önemseseler de kamu kurumlarının kendilerine alan tanıdığı ölçüde sorumluluk alabildiklerini, o alanı tanımları için de STÖ'lerin zorlayıcı olması gerektiği vurgulandı.

1999 depreminde olduğu gibi, Kahramanmaraş depremine de kamu kurumlarının hazırlıklı olmadığını vurgulayan bir diğer katılımcı, iki dönem arasındaki en büyük farkın kamu kurumlarının sivil toplumla işbirliğine yaklaşımı olduğunu belirtti. 99 depreminde kamu kurumlarının yardıma açık ve STÖ'lerin önünü açan bir tavrı olması sebebiyle STÖ'lerin çalışmalarını bürokrasiye takılmadan daha hızlı bir şekilde yürütebildiği ancak Kahramanmaraş depremi sonrası yaşananların tam tersi bir tutumun sonucu olduğu vurgulandı.

STGM temsilcisi ise kendilerine daha çok hukuki bağlamda sorular yöneltildiğini; özellikle yardım toplama-bağış arasındaki farklar gibi konular odağında sorular sorulduğunu ve hazırladıkları bilgi notlarını paylaştıklarını belirtti.

Bazı kesimlerin belirli gruplara yönelik bilinçli bir şekilde yanlış bilgileri yaygınlaştırdığı ve bu sebeple bazı kişi ve grupların haksızlığa uğradığı, bu konu üzerinde hassasiyetle durulması gerektiğine dikkat çeken temsilci, bu tür kriz anlarında nefret söyleminin daha da artış gösterdiğini ve nefret söylemine karşı mücadele edilmesi konusunun daha önce bahsedilen hak temelli yaklaşımın önemli bir parçası olduğunu ifade etti.

Çözüm Önerileri

Afetlerin ardından afet yönetim süreçlerinde STÖ'lerin kendi içerisinde örgütlenmesi, kapasitelerini birleştirip organize bir şekilde çalışması;

Kamu kurumlarını zorlayıp STÖ'lerin bu süreçte yer almasına yönelik alan açmak için çalışmalar yapılması ve yürütülecek faaliyetleri zorlaştıran mevzuatların revize edilmesi için savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirilmesi;

Sivil toplum örgütleri olarak afet öncesi dönemlerde etkin hazırlık yapılması ve kamu kuruluşları, özel şirketler ve STÖ'ler arasında nasıl koordinasyon sağlanabileceği, her aktörün kendi kaynaklarını nasıl kullanacağı ve bir arada çalışma kültürünün nasıl yerleştirileceği konusunda bir çalışma yapılması;

İhtiyaçların doğru şekilde tespit edilmesi ve ulaştırılmasını sağlamak için açık kaynak kodlu ve eşitlikçi bir sistem oluşturulması;

Bu kadar geniş ölçekte etkili olan bir depremin ardından afet yönetim sürecinin uzun soluklu olduğu; kısa ve uzun dönemde nasıl hareket edileceği ve diğer STÖ'ler ile nasıl koordine olunacağı, nasıl bir görev dağılımı yapılarak faaliyet gösterileceğinin daha önceden belirlenmesi;

STÖ'lerin temel afet eğitimi, afet zamanı doğru iletişim, ilk yardım eğitimi ve yerel afet eğitimleri gibi bazı temel eğitimleri alması;

STÖ'ler için bir haritalandırma çalışmasının yapılması; hangi STÖ'nün hangi konularda sorumluluk alacağı, kaynaklarını nereye kanalize edeceğine dair iyi bir planlama yapılması;

STÖ'lerin uzmanlık alanlarını ve kapasitelerini etkili bir şekilde kullanması için afet öncesinde platformlar kurulması gerektiği ve bu yapılar üzerinden hareket edilmesi;

Kamu kuruluşları ve STÖ'lerin işbirliği yapabilmesi için bu platformlar üzerinden STÖ'lerin toplu halde savunuculuk faaliyetleri yürütmesi;

Orta vadede depremedelerin istihdamı, bu kişilere psiko-sosyal destek sağlanması gibi gündemlere ilişkin depremden etkilenen tüm birey/canlılar için hak temelli yaklaşımın benimsenmesi;

Büyük bir depremin ardından afet yönetim sürecinin çok aktörlü ve farklı disiplinleri kapsayacak şekilde yürütülmesi;

STÖ'lerin katılımçılık konusunda kendi kapasitelerini değerlendirmesi ve eksiklerini gidermeye yönelik stratejiler tespit etmesi.

Bunlarla birlikte:

Her ne kadar AFAD'ın koordinasyonu dışında kurumların alanda çalışma yürütmesinin mümkün olmadığı söylene de bazı illerde birtakım STÖ'lerin koordinasyon içerisinde bulunduğunu, akredite olduğunu; bu STÖ'lerin koordinasyon içerisinde nasıl dahil olduklarını, rollerinin ne olduğunu ve koordinasyon içerisinde kalmalarını sağlayacak şeylerin ne olduğunu tespit etmenin çok önemli olduğu dile getirildi.

Liyakatsızlık, aşırı merkezleşme, denetimsizlik süreçleri ve sistem sorunu ilişkisi üzerinde duruldu ve hükümet sistemi üzerinde tartışmanın önemi vurgulandı. Hükümet sistemi tartışmasının yapılmaması durumunda indirgemeci bir yaklaşım ile bazı yaralara geçici olarak derman olunacağı, sadece yardım faaliyetlerine odaklanılacağı ve bu sorunları yaratan dinamiklerin varlığının devam edeceği ifade edildi.

KENTLEŞME VE AFETLERE DAYANIKLI KENTLER

6 Şubat depremleri bir kez daha acı bir şekilde kentlerin deprem gibi afetlere karşı kırılganlık seviyelerini ortaya koydu. Denetim sürecinde yaşanan sorunlar, çıkarılan imar affı ve şeffaflık/hesap verebilirlik ilkelerinin kurumlarda işler kılınamaması depremin yıkıcı etkisini ve can kayıplarını arttırdı.

Bununla beraber depremden etkilenen kentlerin yeniden inşası sorusu da uzun süre gündemde olacak konular arasında. Kentler ve yerel yönetimler odaklı çalışan STÖ'lerin katılımıyla 17 Mart 2023 tarihinde gerçekleştirilen toplantıda 6 katılımcının tespit ettikleri sorun alanları ve çözüm önerileri aşağıda sıralanmıştır:

Sorun Alanları

- Merkezi yönetimle yerel yönetimler arasındaki kutuplaşma ve bu kutuplaşmanın afetlere dirençli kentler ve afet sonrası etkin müdahalede yarattığı sorunlar;
- Sadece imar odaklı bir yeniden kentleşme algısının yaygınlığı;
- Önleyici tedbirler konusunda sivil toplum örgütlerinin yeterince etkili bir şekilde gündemi tutamamaları;
- Kentlerde yaşamın her alanına dair, afetlere ilişkin önleyici politikalar konusunda tutarlı yaklaşım anlayışına ihtiyaç;
- Denetim sistemlerinin ortadan kalkması sonucu etkin-önleyici politikaların hayata geçirilememesi;
- Kentlerden yerel yönetimlerin ve valiliklerin sorumlu olduğu ve ikisi arasındaki denetimsel farklılıkların sivil toplum örgütlerinin iletişimini çok zorlaştırması;
- Kentlerde afet durumunda kamu yapılarının ve alt yapının ayakta kalamaması.

Çözüm Önerileri

- Merkezi yönetim ve yerel yönetim arasındaki ilişkinin siyasallaşmadan bilim odaklı bir şekilde değerlendirilmesi gerektiği ve sivil toplum örgütlerinin de bu süreçte yer alması;
- Kağıt üzerinde bu eylem planlarının birlikte, tanımlı, hesap alıp-verme mekanizmalarının da kurulduğu, izlemenin daha önem kazandığı bir hale getirilmesi;
- Afet sonrası için merkezi yönetim, yerel yönetim ve sivil toplum örgütlerinin kağıt üzerinde de olsa yapılacak organizasyon konusunda ciddi bir savunuculuk yapılması;
- Sivil toplumun kendisine alan açması gerekliliği ve bunu da birleşerek koordinasyon içerisinde yapması;
- Sivil toplumun yerel yönetimlerle kurulan ilişkilerde bireysel ve kolektif etkileşim alanlarını oturtması;
- Gelecek olan maddi yardımları hem doğru hedefe hem de etkili bir şekilde kullanılması için bir süreç izlenmesi;
- Yerel STK'ların afetlere hazırlık ve afet sonrası süreçler için güçlendirilmesi;
- Kent konseylerinin efektif çalışmasının sağlanması;
- Sadece deprem konusunda değil aynı zamanda kentte olup biten her şeyden toplumsal yaşamın nasıl etkilendiği, kısa ve uzun vade de nasıl etkileneceğine dair sivil toplum örgütlerinin kamuoyu oluşturması;
- Sivil toplum örgütleriyle yerel yönetimlerin işbirliği meselesi noktasında hem var olan işbirliklerinin daha görünür olması hem de ileriki işbirlikleri için somut çözüm odaklı projeler üzerine birebir çalışmalar yapılması;

Önümüzdeki 1,5 senede dirençli kent meselesini gündemleştirmek için her adaydan, milletvekillerinden bir şey talep edilmesi;

Afete dirençli şehirler konusunun ana akımlaşmasını sağlayacak çalışmaların yapılması;

Kentleşmenin mimarlığın ötesinde bir şey olduğunun anlaşılmasına katkı sağlanması;

Yerel yönetim ya da kamunun da ötesinde orada yaşayan insanlarla, kentlerle işbirliğinin nasıl çoğaltılabileceğinin düşünülmesi.

DEZAVANTAJLI GRUPLAR

Deprem, halihazırda dezavantajlı gruplar olarak anılan **kadın, çocuk, genç, LGB-TİQ+ ve engelli grupları**, arama kurtarma çalışmalarının ve insani yardım faaliyetlerinin hak temelli bir anlayışla organize edilmemesi sebebiyle daha da dezavantajlı konuma getirdi. Koordinasyonsuzluk sebebiyle oluşan eksikleri, kesişimsel bir bakış açısı benimsenmeden yürütülen faaliyetler daha da derinleştirdi ve kırılgan grupların farklılaşan ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersiz kalındı. Yukarıda bahsedilen başlıklarda gerçekleştirilen toplantılara katılan **64 STÖ temsilcisinin** ve uzmanın bu alanlarda dikkat çektiği **sorun alanları**, **deneysel paylaşımları** ve **çözüm önerileri** aşağıda sıralanmıştır:

Kadınlar

! Sorun Alanları

- Deprem bölgesinde kadınların menstrüel ürünlere, temiz suya, temiz tuvalete, kontraseptiflere ve dolayısıyla cinsel sağlık haklarına erişemiyor olması;
- Özellikle boşanmış, depremde ailesini ve evini kaybetmiş kadınların imkansızlıklar sebebiyle eski eşine dönmek zorunda kalması ve şiddete maruz kalması;
- Depremde ailesini ve eşini kaybetmiş, çocuk sahibi ve tek başına yaşayan kadınların hizmetlere erişimde problem yaşaması;

Sahada çalışan profesyonel ya da gönüllülerin yardım faaliyetlerini bölgenin kültürel kodlarını gözetmeden sürdürmesi; kadınların 'mahrem' olarak adlandırılan toplumsal normlar sebebiyle ihtiyaçlarına ulaşamıyor ya da zor ulaşıyor olması;

Sivil toplum örgütlerinin koordinasyonsuz hareket etmesi sonucunda, grupların farklılaşan ihtiyaçlarına ve eksik kalan alanlara yönelik çalışmalar yürütmek yerine, benzer çalışmaların tekrar edilmesi;

Depremle beraber yaşanan travmanın ardından ortaya çıkan psikososyal destek ihtiyacı;

Deprem bölgesinden başka şehirlere tahliye edilen kadınların gittikleri şehirlerde başta sağlık olmak üzere çeşitli hizmetlere ulaşmak konusunda problem yaşaması;

Eşini ve ailesini kaybeden ve mesleği olmayan kadınların hayatını nasıl idame ettireceğini bilmemesi.

Çözüm Önerileri

Bölgedeki kadınların güvenliğini sağlamak ve şiddet vakalarının önüne geçmek için geçici, prefabrik ŞÖNİM'lerin yapılması;

Bölgedeki sivil toplum gücünün hem kamusal hizmetlere destek olması hem de depremle beraber zayıflayan kapasitelerini orta ve uzun vadede geliştirmesi;

Tekrar eden çalışmalara engel olmak için sivil toplum örgütlerinin platform ve/veya çatı örgütlerle hareket etmesi;

Deprem bölgesine yönelik akut dönemde yürütülen yardım faaliyetlerine ve bölgeye gönderilen temel ihtiyaç ürünlerine (özellikle kadınlar için menstrüel ürünlere) olan gereksinimin uzun bir süre devam edeceğinin göz önünde bulundurulması ve çalışmaların bu yönde planlanıp/sürdürülmesi;

Depremden ardından hala bölgede çadır kentlerde yaşayan ve travmatize olmuş vatandaşların psikolojik iyileşmesini desteklemek amacıyla her çadır için 1 psikoloğun görevlendirilmesi;

Eşini ve ailesini kaybeden, mesleği olmayan kadınların kendi bakım ve ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için orta ve uzun vadede meslek edindirme kurslarının açılması ve bu kişilerin yönlendirilmesi;

Depremden etkilenen illerde yaşayan ve okul çağında olan kişilerin eğitim hayatına devam edebilmesi için burs imkanının sağlanması ve var olan bursların süresinin uzatılması;

Bazı toplumsal normlar sebebiyle ihtiyaçlarını dile getirmekten çekinen ya da dile getirmeyen kadınlar için sahada çalışan kadın profesyonel/gönüllü sayısının artırılması;

Bölgedeki kadınların ihtiyaçlarının tespit edilebilmesi için yerelde, kadın hakları alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin rol üstlenmesi;

Bölgede güvenliğin sağlanmasına yönelik yürütülecek çalışmalar için 'güvenlik' konusunun cinsiyete duyarlı bir şekilde tanımlanması ve ona göre aksiyon alınması;

Arama kurtarma ve insani yardım çalışmaları yürütürken; engelli bireyleri, cinsiyetleri ve sınıf farklarını gözeten kesişimsel ve hak temelli bir bakış açısı geliştirilmesi;

afet öncesi dönemde, afet sonrası sürecin yönetiminde yer alacak tüm kurumlara cinsiyet duyarlı bir perspektif kazandırılması için eğitim verilmesi;

Bölgedeki hamile kadınlarının sağlık durumlarının takibinin yapılması, emziren kadınların sağlık hizmetleri ve temiz gıdaya erişiminin sağlanması;

Sivil toplum örgütleri aracılığıyla deprem konusunda yaratılan kamuoyu baskısının orta ve uzun vadeye yayılması;

Akademi ve sivil toplum örgütleri arasında işbirliği sağlanması, özellikle üniversitelerin toplumsal cinsiyet ve göç programları ile ilişkilendirilmesi;

Kadın alanında çalışan sivil toplum örgütleri ve kooperatiflerin güçlendirilmesi;

Akredite olmayan sivil toplum örgütlerinin sahada ancak tamamlayıcı çalışmalarda bulunabilmesi sebebiyle kurumlar arası işbirliği protokollerine önem verilmesi ve afet öncesi süreçte tüm sivil toplum örgütlerinin prosedürleri takip edip akreditasyon sürecini tamamlaması;

Sivil toplumu örgütlerinin kaynaklarının sınırlı olması sebebiyle yürütülen faaliyetlerin etki kapasitesini artırmak için kamu kurumlarıyla işbirliği yapılması;

STK ve kamu kurumlarının içerisinde yer aldığı bir afet yönetim modeli hazırlanması, afet öncesi dönemlerde eğitim ve tatbikatlara önem verilmesi.

LGBTİQ+ Bireyler

! Sorun Alanları

- Kamu kurumlarının hane başına sağladığı maddi yardımların resmi ikametgah üzerinden yapılması ve LGBTİQ+ bireylerin kendi üzerlerine kontrat yapamaması sebebiyle yardımlardan yararlanamaması;
- Araçlara kabul edilmemeleri sebebiyle LGBTİQ+ bireylerin bölgeden ayrılma konusunda problem yaşaması;
- Başka şehirlere göç etmiş olan LGBTİQ+ bireylerin zamanla artacak ihtiyaçlarına karşılık kaynakların azalması ve sürdürülebilir olmaması;
- LGBTİQ+ bireylerin göç ettikleri şehirlerde cinsel yönelimi sebebiyle barınma, istihdam konularında zorluklarla karşılaşması;
- Depremden etkilenen illerdeki cezaevlerinde bulunan LGBTİQ+ mahpusların nakledildikleri yerlere dair bilgiye ulaşamaması;
- Deprem bölgesine giden insan hakları savunucularının yaşadığı hak ihlallerinin takibinin yapılmaması;
- Hormon tedavisi süren LGBTİQ+ bireylerin tedavilerinin kesintiye uğraması;
- Psikolojik destek sağlayan uzman sayısının yetersiz kalması;
- Deprem bölgesinde insan hakları ihlallerinin, nefret ve ayrımcılık temelli şiddet vakalarının artması.

↪ Deneyim Paylaşımları

İlk kriz anında LGBTİQ+ bireylerin bölgede barınmalarının ve yardımlardan yararlanmalarının çok mümkün olmadığı; ayrımcılığa maruz kalmamaları için öncelikli olarak kendi içlerinde dayanışmayla geçici barınma sağlamaya çalıştıkları ve kamu/yerel yönetim kaynaklarına yönlendirilmedikleri ifade edildi. Toplanma alanlarında, kolluk kuvvetlerinden şiddet gören LGBTİQ+ bireylerin de olduğu dile getirildi.

Bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerinin yerel yönetimlerle kurdukları ilişkilerin son zamanlarda zayıfladığı; özellikle iktidarın LGBTİQ+ bireylere karşı geliştirdiği söylem ve pratiklerle beraber yerel yönetimlerin de görünür bir biçimde işbirliği yapmaktan imtina ettiği vurgulandı.

Çözüm Önerileri

İşbirliği ve koordinasyonla LGBTİQ+ bireylere ulaştırılacak yardımların sistematik ve sürdürülebilir bir hale getirilmesi;

Depremzede LGBTİQ+'ların ve insan hakları savunucularının maruz kaldığı hak ihlallerinin tespit ve takip edilmesi için çalışmaların yürütülmesi;

İnsani yardım faaliyetlerinin LGBTİQ+'ların da ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde, farklılaşan ihtiyaçları kapsayacak hak temelli bir anlayışla yürütülmesi;

Bölgedeki vatandaşların hak ihlallerine, nefret ve ayrımcılığa yönelik bilinçlendirilmesi için çalışmaların yürütülmesi;

Yardım dayanışma faaliyetlerinde, LGBTİQ+'lar için özel kontenjan ayrılması ve yardımlara nasıl ulaşabileceklerine dair bilgilendirilmelerinin sağlanması;

Bölgede depremedelerin ihtiyaçları tespit edilirken, gönüllü/profesyonel çalışanların soru kitine cinsiyet kimliğiyle ilişkili ihtiyaçlar için de alan eklenmesi.

Çocuklar

! Sorun Alanları

Deprem bölgesinde yaşayan ya da farklı şehirdeki hastanelere sevk edilen refakatsiz, kimliği belirlenemeyen çocukların olması ve sağ olan ailelerin çocuklarına ulaşamaması;

Depremden etkilenen illerdeki mülteci çocukların hak ihlallerine maruz kalması;

Çocuklara dair sahip olunan veriler üzerinden arama yapılacak sistemin TC kimlik numarası tabanlı olması sebebiyle çocukların nerede olduklarının bulunamaması, bu anlamda büyük bir altyapı eksikliğinin olması;

Depremden etkilenen illerdeki çocukların sayısına, sağlık durumuna ve ihtiyaçlarına dair kapsamlı bir veriye sahip olunmaması;

Deprem bölgesinde oluşturulan yaşam alanlarında çocuklar için lavabo ve tuvaletlerin bulunmaması ya da yeterli sayıda olmaması;

Çadır kentlerde bulunan çocukların yaşadığı travmayı atlatmasına yardımcı olacak sosyal alan ve faaliyetlerin sağlanmamış olması;

Depremden etkilenen illerde gönüllü ya da profesyonel olarak çalışan kişilerin çocuklarla iletişim kurma konusunda bilgi sahibi olmaması;

Afetten etkilenen bütün çocuklar için çok önemli bir ihtiyaç olan psikolojik desteğin eksikliği;

Bölge dinamikleri sebebiyle, özellikle ebeveynlerini kaybeden kız çocuklarının eğitimine devam ettirilmemesi, erken yaşta zorla evlendirilme tehlikesiyle karşı karşıya kalması.

Deneyim Paylaşımları

En çok sayıda kayıp çocuğun 0-3 yaş aralığında olduğu ve en az dikkate alınan çocuk gruplarının ise hastanede bulunan çocuklar olduğu belirtildi. 1000'e yakın çocuğun kaybolduğuna ve/veya kaçırıldığına, tarikat/cemaatlere verildiğine dair çok fazla ihbar alındığı, sürecin takipçisi oldukları ifade edildi. Depremden dolayı ya da doğrudan etkilenen 12-18 yaş aralığındaki öğrencilerin, lise/üniversite sınavına hazırlık süreçlerinin devam etmesi sebebiyle yaşadıkları stresin daha da arttığı dile getirildi.

Çözüm Önerileri

- Refakatsiz ve hastanede olan çocuklarla ilgili bir yol haritasının oluşturulması;
- Deprem bölgesinde veri toplanması, toplanan verilerin diğer sivil toplum örgütleriyle paylaşılması konusunda yöntemin belirlenmesi için sivil toplum örgütlerinin bir araya gelerek bir karar vermesi;
- Kimliği belirlenemeyen, refakatsiz çocukların STÖ'ler tarafından takibinin yapılması, kamuoyunun bu konu üzerindeki ilgisi ve baskısının canlı tutulması;
- Deprem bölgesinde çocuklarla birebir temas halinde çalışan kişilere çocuklarla iletişim konusunda bilgilendirme çalışmalarının yapılması, çocuklarla nasıl iletişim kurulacağı konusunda eğitim verilmesi;
- Deprem bölgesindeki refakatsiz çocukların verilerinin toplanması konusunda en sağlıklı sistem olan adrese dayalı nüfus kayıt sisteminin kullanılmasına yönelik kamu kurumlarına baskı yapılması;
- Deprem bölgesine OHAL ilan edilmesi sebebiyle girişlere kısıtlama getirilmesi ihtimali göz önünde bulundurularak kısa süre içerisinde olabildiğince çok veri toplamak için çalışmaların yapılması ve toplanılan verilerin insan hakları temeline değerlendirilmesi;
- STÖ'ler olarak çocuk kaçırma olayları konusunda bir araya gelinerek ortak bir refleks gösterilmesi.

Gençlik

Sorun Alanları

Kırılgan gruplar olarak kadın ve çocuklar öncelenirken gençlerin geri plana atılması ve temel ihtiyaçlarının karşılanmaması;

Depremzedelerin KYK yurtlarına yerleştirilmesi sebebiyle yurt genelinde üniversitelerde uzaktan eğitime geçilmesi ve dolayısıyla gençlerin eğitim hayatlarının sekteye uğraması;

Uzaktan eğitime geçilmesi ile beraber internet ve bilgisayarın gençler için temel ihtiyaç haline gelmesi ve bu bağlamda temel ihtiyaçlarına erişim konusunda problem yaşamaları;

Ebeveynlerinin her ikisini de kaybeden gençlerin her türlü istismara açık hale gelmesi; eğitim hayatından uzaklaşma tehlikesiyle karşı karşıya kalması, bu durumda olan gençlerin özellikle genç kadın öğrencilerin burs ve mentorluk ihtiyacının oluşması;

Uzaktan eğitim kararıyla beraber konaklayacak yer konusunda problem yaşayan gençlerin bu şartlar altında eğitimine devam edememesi;

Deprem bölgesinde gönüllü ya da profesyonel olarak çalışan gençlerin kötü muameleye maruz kalması;

Hem deprem bölgesinde depremi yaşamış olan gençler hem de sahada gönüllü olarak çalışan gençler için psikolojik destek ihtiyacının oluşması;

Depremi ardından başka illere yerleştirilen gençlerin psikolojik desteğe ek olarak yaşadıkları eğitim ya da istihdam konusunda yaşadıkları hak ihlallerine yönelik hukuki destek ihtiyacının oluşması;

Depremi ardından başka illere yerleştirilen gençlerin sosyal ve kültürel farklılıklar nedeniyle adaptasyon problemi yaşamaları.

Deneyim Paylaşımları

Afet yönetimi sırasında odaklanılması gereken bir diğer önemli konunun gönüllülük yönetimi olduğunu belirtildi. Depremden etkilenen gençlerin durumuna dair verilerin kısıtlı olduğu ve az sayıda raporlama yapıldığını dile getirildi. Depremin ardından diğer kırılgan gruplara yönelik yürütülen çalışmalara kıyasla gençleri hedefleyen çalışmaların çok daha az sayıda olduğuna dikkat çekildi.

Çözüm Önerileri

Sahada gençlerle iletişim kuran kişiler için davranış biçimlerine ve iletişim şekline yönelik bir bilgilendirme materyalinin hazırlanması;

Alanda çalışan sivil toplum örgütlerinin gençlerle nasıl bir yöntemle çalışacağı yönünde planlamalar yapması;

Ebeveynlerinin kaybeden gençler için yeni burs imkanlarının yaratılması, var olan bursların süresinin uzatılması ve mentorluk programlarının geliştirilmesi;

Depremden etkilenen gençler için psikolojik ve hukuki destek sağlanması;

Eğitimdeki hak ihlalleri için açılan hukuki davaların takip edilmesi ve kamuoyu desteğinin sağlanması;

Bölgede gençlik alanında çalışacak yeni kurulan sivil toplum örgütlerine maddi ve ayni destek sağlanması;

Psikososyal desteğin gençler için sadece deprem bölgesinde değil göç alan bölgelerde de arttırılması;

Depremin ardından başka illere yerleştirilen gençlerin iyi olma halini pozitif yönde etkileyecek, yaşadığı adaptasyon problemini almalarını sağlayacak faaliyetlerin gerçekleştirilmesi;

Göç alan illerdeki gençlik örgütlerine gençlerle çalışmaları yönünde destek sağlanması.

Engelli Bireyler

! Sorun Alanları

Kamu kurumlarından ya da sivil toplum örgütlerinden gelen, deprem bölgesinde çalışan gönüllü/profesyonellerin engelli bireylere karşı nasıl davranması gerektiğine dair bilgisiz olması;

Sahada çalışan gönüllü ve profesyonellerin hem arama kurtarma çalışmaları esnasında hem de çadır kentlerde yaşayan engelli bireylere bilinçsiz bir şekilde yaklaşması;

Çadır kentlerdeki, engelli bireyler için uygun olmayan fiziki koşullar ve kalabalık sebebiyle özellikle otizmli bireylerin ve onlara bakım sağlayan kişilerin zorluklarla karşılaşması;

Engelli bireylerin, engeli sebebiyle ihtiyaç duyduğu ilaç ve/veya cihazlara ulaşamıyor olması (gözlük, işitme cihazı, beyaz baston);

Çadır kentlerde engelli tuvaletlerinin yeterli sayıda olmaması/hiç olmaması;

Bölgede özel eğitim veren kurumların da deprem sonrasında hizmet verememesi sebebiyle ailelerin bilgi edinememesi ve hangi kurumlara ve nasıl başvuracaklarını bilmiyor olmaları;

Depremden etkilenen bölgede bulunan engelli bireylerin sayısının bilinmemesi ve engellilik gereksinim düzeylerine göre ayrıştırılmış bir nüfus analizi yapılmamış olması sebebiyle sağlıklı bir şekilde ihtiyaç tespiti yapılamaması;

Özellikle otizmli bireyler için talep edilen ihtiyaçların “zamansız” ve “gereksiz” görülmesi ve bu sebeple engelli bireylerin ve/veya engelli yakınlarının ayıplanması;

Enkaz kaldırma çalışmaları yapılırken engelli bireyler gözetilmeden çalışmaların yürütülmesi, yollarda yaratılan tahribat sebebiyle engelli bireylerin yürürken/bir yerden bir yere giderken zorluk yaşaması;

Çözüm Önerileri

Özellikle otizmli bireyler için elzem olan psikolojik desteğin sağlanmaması;

Engelli bireyler özelindeki ihtiyaçların kısa bir süre içerisinde sonlanmayacağı ve hatta zaman içerisinde artabileceği, artan ihtiyaçlara karşı STÖ'lerin yetersiz kalmasının söz konusu olması.

İlgili kurumlar tarafından hangi bölgede ne kadar sayıda engellinin yaşadığını ve engel çeşitliliklerinin neler olduğunu ortaya koyacak engellilik gereksinim durumuna göre ayrıştırılmış nüfus analizinin ivedilikle yapılması;

Olası bir afette özellikle engelli bireylere nasıl ulaşılacağı, müdahale edileceği ve müdahale sonrasında hayatına olabildiğince normal şekilde nasıl devam edeceğine yönelik planlamalar yapılması;

Kamu görevlilerinin afet gibi acil durumlarda engelli bireylere müdahalenin her aşamasına yönelik bilinçlendirilmesi;

5902 sayılı AFAD kanununun da engelliliğe yönelik açıklayıcı, net ifadelerle tanımlanması;

Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesinin 11. maddesinin tavsiyelerinin, uygulama aşamasında da dikkate alınması;

Belediyelerin hangi hanelerde hangi engelli tipolojisinde bireylerin yaşadığını belirlemesi ve buna yönelik tahliye protokollerinin geliştirilmesi, bu verilerin erişime açık tutulması;

Engelli bireylerin psikolojik destek ihtiyacının kapsamlı bir şekilde ele alınması, psikolog ve psikiyatristlerin bu konuda bilgilendirilmesiyle alanlara yönlendirilmesi;

Afetlerde engelli bireylere yönelik nasıl davranılması gerektiğine dair engelli hakları alanında çalışan STÖ'lerin hem STÖ'lere hem de kamuya yönelik bilinçlendirme çalışmaları yürütmesi;

Özellikle otizmli bireylerin kendilerine ait özel bir alanı olduğu unutulmadan, onlar için talep edilen ihtiyaçların 'özel gereksinim' ve/veya zamansız istekler olarak nitelendirilmemesi, engelli ve engelli yakını olan kişileri bu sebeple ayıplamadan ihtiyaçların ötelenmemesi ve ivedilikle temin edilmesi;

Enkaz kaldırma çalışmalarının engelli bireylerin şehir içerisindeki dolaşımını olumsuz etkilemeyecek şekilde yürütülmesi;

Mevcut ihtiyaçlara karşı yetersiz kalınmaması için STÖ'lerin kendi içerisinde işbirliği halinde hareket etmesi ve yürütülen çalışmaların etki kapasitesini geniş alanlara yaymak için farklı aktörlerin de içerisinde bulunduğu geniş ağların oluşturulması.

EĞİTİM

6 Şubat depremleri genç ve çocukların eğitime erişimlerini de olumsuz etkiledi. Afet sonrası hayatın normalleşmesi sürecinde eğitim hakkının kesintisiz sağlanması yaşamsal öneme sahip. 7 Mart 2023 tarihinde eğitim alanında çalışan STÖ'lerin katılımıyla gerçekleşen toplantıda, "Deprem ve Eğitim" başlığı altında, **11 katılımcı** aşağıdaki **sorun alanları**, **deneysel paylaşımları** ve **çözüm önerilerini** paylaştı:

Sorun Alanları

Deprem bölgesinde 14-18 yaş arasındaki ergen bireylerin, sınava hazırlanan gençlerin, kız çocuklarının, hastanede olan çocukların ve yabancı uyruklu çocukların eğitim dışında kalma ihtimallerinin yüksek olması;

Hazır bir izleme sistemi olmadığından dolayı, planların ve kaynak aktarımlarının nelere göre yapılacağına etkin şekilde belirlenememesi;

Bazı illerde eğitim başlasa da, başlayan eğitimin sağlıklı olmaması;

Okulların fiziksel şartlarının eğitime elverişli olmaması ve binaların hasar tespitlerinin tamamlanmamış olması;

Deprem bölgelerinde köylere göçün hala devam ettiği fakat köylerde öğretmenlerin olmaması. Köylere yardımların en son ulaşmasının yarattığı sorunlar;

Gençlerin deprem bölgesinde yaşanan kaos sebebiyle gayri resmi kurumların eline düşmesi riski;

Deprem bölgesinde eğitim hakkından mahrum kalabilecek çocukların olması;

Deprem bölgesindeki gençlere sürdürülebilir ve hızlı bir şekilde maddi yardım sağlanamamış olması;

Bireysel ihtiyaçlar ve eğitim alanının boş bırakılma durumu.

Deneyim Paylaşımları

Depremin dördüncü gününde Hatay'daki dağ köyleri ziyaret edilip veri toplanmaya başlandığı bildirildi. Hatay'ın saha bölgesi olmasından dolayı deprem sonrasındaki etkileri bertaraf etmek için çeşitli çalışmalara başlandığı vurgusu yapıldı fakat çalışmaların sadece deprem özelinde değil, iklim kriziyle de ilgili yapıldığı ifade edildi. Bu sebeple gönüllü öğretmenlerle yapılan çalışmalarda sadece afet sonrası dönem için değil afet öncesi dönem için de çalışmaların yürütüldüğü belirtildi. Köylerde odun depoları, seralar ve kısa binaların olmasından dolayı deprem gerçekleştiğinde pek çok insanın köylere gittiği bilgisi verildi.

Deprem bölgesinde saha çalışması yapan kurumlarla işbirliği ile bir çalışma grubu oluşturularak, yapılan çalışmaların nasıl daha iyi ses getireceğinin tartışıldığı ifade edildi. Afet döneminde 20 kurumun bulunduğu "eğitim paylaşım grubu" oluşturularak 4 haftadır düzenli toplantıların gerçekleştirildiği bildirildi. Milli Eğitim Bakanlığı'nın gerçekleştirdiği çalışmaların haftalık olarak izlenerek raporunun oluşturulduğu ve birinci ay izleme raporunun hazır olduğu bilgisi verildi.

Eğitim alanında üst politika düzeyinde resmi verilerin çok az paylaşılmasından dolayı detaylı bir raporlamanın yapılamadığı da vurgulandı. Mersin'e göçün çok artmasıyla birlikte yapılan araştırmaların dayanak noktası olarak Mersin'deki çocukların ihtiyaçlarının karşılanıp karşılanamamasının belirlendiği belirtildi. Bölgede kaç tane mülteci veya kız çocuğu olduğu veya kaçının vefat ettiği verilerinin olmadığı ifade edildi. Deprem bölgesinde birincil ihtiyaç olan psikososyal desteğin tam olarak verilmediği vurgulandı.

İzleme çalışmaları için verilerin merkez kurumlar yerine yerel kurumlardan alınması gerektiği belirtildi. Bunun, hazır bir izleme sistemi olmaması nedeniyle, planların ve kaynak aktarımlarının nelere göre yapılacağı belirlenmesinde fayda sağlayabileceği ifade edildi.

Deprem bölgesinde toplam 86 öğretmenin olduğundan ve öğretmenlerin esenliğinin sağlanması için çalışmalara başlandığından bahsedildi. İç göç ile ilgili verilerin öğretmenlerden alındığı bilgisi verildi. Bölgede gerçekleştirilen psikososyal destekler için yardım etmek isteyen gönüllü öğretmenlerin ihtiyaçları karşılanarak bölgeye gönderileceği bilgisi verildi.

Yükseköğretim seviesindeki öğrencilerle çalışıldığı fakat deprem bölgesinde yardım için belirli bir kriter belirlenmediği ifade edildi. Bölgede eğitim ihtiyacının olmasından dolayı “Birlikte İyileşiyoruz” inisiyatifinin başlatıldığı kaydedildi.

Uluslararası İlişkiler bölümü başta olmak üzere diğer sosyal bilimler alanında 21 akademisyen ve 145 öğrenci ile eğitimlerin verildiği ve öğrencilerin çoğunun deprem bölgesinde olduğu bilgisi verildi. Deprem gerçekleşmesinden sonraki hafta kurumun kendi sisteminde kayıtlı akademisyenler, öğrenciler ve stajyerlere gerekli ihtiyaçların duyurulduğu ifade edildi. Son olarak eğitim ihtiyacı için 14 tane programın açıldığı ve üniversite disipliniyle eğitimlerin verildiği vurgulandı.

Deprem bölgesindeki öğrencilerle iletişim kurulup güncel ihtiyaçlarının neler olduğunun öğrenilmesi konusunda çalışıldığı vurgusu yapıldı. Eğitimin online olması sebebiyle deprem bölgesindeki öğrencilere teknik destek ve ek burs sağlandığı ifade edildi.

Paydaş aramalarıyla beraber depremden ikincil ve üçüncül derecede etkilenen insanlara yardım çalışmaları yapıldığı iletildi. Bazı illerde eğitim başlasa da, başlayan eğitimin sağlıklı olmadığı bilgisi verildi.

Bölgedeki pek çok öğretmen tarafından okulların fiziksel şartlarının eğitime elverişli olmadığı ve binaların hasar tespitlerinin tamamlanmadığı bilgisinin verildiği belirtildi. Deprem bölgelerinde köylere göçün hala devam ettiği fakat köylerde öğretmenlerin olmadığı ifade edildi. Köylere yardımların en son ulaşmasının çözülmesi gerektiği vurgulandı.

Deprem sonrasında merkezi kurumlar tarafından verilerin paylaşılmamasından dolayı çeşitli kurumlarla toplantıların gerçekleştirildiği ve 20 Mart itibarıyla eğitim çalışmalarına başlanacağı bilgisi verildi. Gerçekleşecek eğitim çalışmalarında 200 öğretmenin olacağı kaydedildi.

Çözüm Önerileri

- Sivil toplumu bir araya getirerek devamlı olarak bir sivil izlemenin yapılması;
- Çocukların eğitim yoluyla hayatlarına geri dönmelerinin sağlanması ve potansiyellerini ortaya çıkarmak için çalışmalar yapılması;
- Deprem bölgesinde yapılacak olan izleme ve raporlamanın sistematikleştirilmesi;
- Sivil toplumun ileriki süreçler içinde geçerli olacak güçlü bir koordinasyon inşa etmesi ve ülke genelinde sivil toplumun birbiriyle bilgi akışı sağlayabileceği ağların oluşturulması;
- Sivil toplumun oluşturulacağı koordinasyonda sadece eğitim STÖ'lerinin yer alması değil; bütüncül bir yapının oluşturulması gerektiği, her STÖ'nün bilgi sahibi olduğu işi yapacağı bir yapının oluşturulması;
- Deprem sonrası aşama geçtikten sonra STÖ'lerin afet öncesi dönem için çalışmalar yapması gerektiği;

- Bütün STÖ'lerin topluma afet bilincinin nasıl kazandırılması gerektiği konusunda çalışmalar yapması;
- Hükümete karşı baskı yaratmak için medyanın etkin kullanılması;
- Sivil toplumun yapacağı faaliyetlerde şeffaf, temkinli ve koordinasyonlu olunması, eğitim alanında üst denetleyici kurumlarla çalışılması;
- AKOM gibi bir oluşumun sivil toplum tarafından oluşturularak iş bölümünü gerçekleştirilmesi;
- Depremden etkilenen insanların ulaşabilmesi için ortak bir çağrı merkezi oluşturulması;
- STÖ'lerdeki bütün çalışanların afet eğitimi alması;
- Deprem bölgesinde faaliyet gösterecek gönüllüler için eğitim ve oryantasyon programlarının oluşturulması;
- Deprem bölgesindeki gençlerin yaşadıkları travmayı atlatması için kültür-sanat ve spor alanında çalışan kurumlarla iletişime geçilmesi, eğitim faaliyetlerinin hazırlanması.

SAĞLIK

Yaşanan yıkıcı depremlerin ardından sağlığa erişim ve bölgeye etkin sağlık hizmeti götürülmesi, afet sonrası sürecin yaşamsal bir ihtiyacı haline geldi. 6 Mart 2023 tarihinde “Deprem ve Sağlık” başlığı ile yaptığımız toplantıya sağlık alanında faaliyet gösteren farklı STÖ’lerden 13 katılımcı katıldı. Aşağıda katılımcıların alanda tespit ettikleri **sorun alanları**, **deneyim paylaşımları** ve **çözüm önerilerini** maddeler halinde paylaşıyoruz.

Sorun Alanları

- Çadır kentlerde yaşanan zorluklar ve bölgede bu konularda çalışmaların etkin düzeyde başlamaması;
- Süreç içinde mağduriyet yaşayan sağlık personellerinin bulunması;
- Sahra hastanesi kurma isteklerine karşılık Sağlık Bakanlığının kurumlara izin vermemesi ve sürecin alanda doğru yönetilememesi;

- | Birinci basamak sağlık hizmetlerinin etkin şekilde sağlanamaması ve çok kısıtlı imkânlarla yürütülüyor oluşu;
- | Yaşanan en büyük sorunlardan birisinin temiz su sorunu olması ve bu sorunun etkin bir takibinin yapılmaması;
- | Suya ulaşma sorunundan dolayı bit ve uyuz salgınının ciddi boyutlara ulaşması;
- | Yeni doğan bebeklerin çok önemli olan taramalarının yapılamaması aynı zamanda gebelerin de bu tür sorunlarla karşı karşıya kalmaları. Kendi imkânları doğrultusunda kontrollerinin yapılmasına çabaladığını ama bunun sistematik bir şekilde ilerlememesi;
- | Cinsel sağlık, üreme sağlığı kapsamında kontra septik talebi;
- | Sahada ekiplerin doğum kontrol malzemeleri dağıtıyor olmasına rağmen kadınların partnerlerinin bazı durumlarda bunu kullanmayı reddetmesinden dolayı kadınların gizli yöntemlere başvurusu;
- | Depremzede olup aynı zamanda görevlerini yerine getirmeye çalışan insanların travmalarının iç içe geçtiği ve bu alandaki çalışma ihtiyacı;
- | Sürekli kullanılan ilaçlar ve medikal malzemelerle ilgili taleplerin olması, bunları farklı şehirlerden ulaştırmanın zorluğu;
- | İlaçlar ve tıbbi malzemeleri alırken hastaların ciddi farklar ödemeleri, şu anda da bu farkların ödenmemesi yönünde bir çalışma yürütülmemesi;
- | Vatandaşların psikososyal sağlığının büyük ölçüde göz ardı edilmesi.

Deneyim Paylaşımları

Sağlık Hakkı Derneği temsilcisi afet bölgesine hijyen ürünleri gönderimi yaptıklarını ve afetzedelerin sağlık kuruluşlarına erişimi konusunda yaşadıkları zorluklar karşısında hukuki destek sağladıklarını belirtti. Diğer bir taraftan da psikolojik yardım destekleri organize ettikleri bilgisini verdi. Çadır kentlerde yaşanan zorluklara değinerek bölgede bu konularda çalışmaların başlaması gerektiğini söyledi. Bir taraftan da sürecin içinde mağduriyet yaşayan sağlık personellerinin olduğunu da altını çizdi. Sahra hastanesi kurma isteklerine karşılık Sağlık Bakanlığının kurumlara izin vermediğini ve sürecin alanda doğru yönetilemediğini ifade etti.

Türk Tabipler Birliği temsilcisi, Hatay'da buldukları alanda baskıya uğradıklarını, şehrin dışında yerlere geçmeleri için söylemlerde bulunduğunu ve günlerce yaşanan görüşmelerle parkın bir alanına yerleşebildiklerini söyledi. Bilgi paylaşımını AFAD'la yaptıklarını, tepeden kendilerine bir direnç olduğunu ancak alt basamaklarda çalışanların daha duyarlı olmasıyla çalışmalara devam ettiklerini ilettiler.

Türkiye Spina Bifida Derneği temsilcisi, sürekli kullanılan ilaçlar ve medikal malzemelerle ilgili taleplerin olduğunu, bunları farklı şehirlerden ulaştırmanın zor olduğunu ve bunun için çaba harcadıklarını ilettiler. İlaçlar ve tıbbi malzemeleri alırken hastaların ciddi farklar ödediğini, şu anda da bu farkın ödenmemesi yönünde bir

çalışma yürütülmediğini söyledi. Bundan sonraki süreçte de bu durumun daha ciddi boyutlara ulaşacak bir sorun olduğunu ifade etti.

WHO_CO TUR temsilcisi, dünya sağlık örgütünün acil durumlar için hazırladığı kitleri olduğunu ve alanda çok sayıda paylaşıldığını ifade etti. Teknik ve mümkün olduğu kadar finansal anlamda Sağlık Bakanlığının ihtiyacını destekleme görevinde olduklarını belirtti, devlete destek mekanizması olarak çalıştıklarını ekledi.

SUYADER temsilcisi sivil toplum örgütleri ile ortak bir çalışma ile çocuklarla ilgili aktivitelerinin olacağını ilettiler. Çocukların rehabilitesi ve yerleştirildikleri okullarda, ortamlarda neler yapılabileceği üzerine çalışacaklarını duyurdu. Bir diğer çalışma olarak gezici bir tırın 11 ilde bir ay boyunca dolaşarak oradaki çocuklara çeşitli etkinlik alanları sunacaklarını ilettiler. Dernek olarak sağlığın beslenme boyutuna odaklandıklarını, zarar gören bölgelerde tarım ve hayvancılık alanlarında çalışan üreticilere destek verme konusunda çalıştıklarını ifade etti.

Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü temsilcisi, enkaz çalışmalarında vatandaşların psikososyal sağlığının tamamen göz ardı edildiği bilgisini verdi. Kendi gözlemi olarak kırsalda asker yönetiminde yapılan çalışmaların daha iyi ilerlediğini belirtirken kentlerde durumun böyle olmadığını ekledi. Belediyelerin enkazlardan uzak durmasının sistemin işleyişinde daha iyi olacağını düşündüğünü söyledi.

Çözüm Önerileri

Akut dönemde yapılacak işlerle daha uzun dönemde yapılacak işlerin birbirinden farklı olduğu ve akut dönemin uzun süreceğinin öngörülmesi;

Şu anki durumun uzun bir süre gönüllülükle devam edecek gibi görüldüğü, bu nedenle kurulacak merkezlerle sağlık hizmetlerinin sunulmaya başlanması;

Sivil toplum örgütleri ne kadar kayıt tutabiliyorsa bunların bir havuzda toplanması, kamu kurumlarına koordinasyonla alakalı baskı çalışmalarının yürütülmesi;

Bütüncül sağlığın ön plana çıkarılması;

Sahaya gidecek herkesin psikolojik ilk yardım eğitiminin olması;

İlden ile değişen uygulamalardan dolayı bölgenin güçlü ve zayıf yanlarını ortaya çıkaran bir analizle sivil toplum örgütlerine kaynak sağlanması;

Savunmasız gruplar için özelleştirilmiş sağlık hizmetlerinin sunulması amacıyla sivil toplum örgütlerinin kamuyu iten bir güç olması;

Uzman kurumları bir araya getirerek farklı tematik alanlarda çalışılması ve bir haritalamanın yapılması;

Sivil toplum örgütlerinin izlemeye ve denetlemeye yönelik yapacağı faaliyetleri daha organize bir şekilde yürütebileceği mekanizmaların kurulması;

İşin sağlıkla ilgili olan kısmının etkin devlet koordinasyonu ile ilerlemesi;

İlaçlarla ilgili bir tedarik zinciri oluşturulması. Özellikle psikososyal destek mekanizmaları konusunda dayanışma halinde olunması ve bu alanda çalışan örgütlerin sürece etkin şekilde dahil edilmesi;

Yapılacak bütün çalışmaların engelli perspektifinden de değerlendirilmesi. Engelli bireylerin ihtiyacı dikkate alarak çalışmaların yapılması;

Kadınlarla ilgili yapılacak çalışmalarda engelli doğumların önlenmesi adına da neler yapılmalı konusunun gündemde tutulması;

Bölgesel bazda kliniklerin hizmete girmesinin sağlık göçünü engelleyecek bir tedbir olarak hayata geçirilmesi.

EKOLOJİ, ÇEVRE VE HAYVAN HAKLARI

6 Şubat depremleri yarattığı yıkımla sadece insanlara zarar vermedi. Afetler gerçekleştiği bölgelerdeki tüm canlı yaşamını olumsuz etkiliyor. Bununla beraber deprem sonrası ortaya çıkan enkaz kaldırma ve yeniden yapılanma çalışmalarının da doğaya ve ekolojik sisteme son derece olumsuz etkileri olabiliyor. Bu olumsuz etkiler aynı zamanda insan sağlığını da etkiliyor. 12 katılımcıyla gerçekleştirdiğimiz “Ekoloji, Çevre ve Hayvan Hakları” başlıklı toplantıda, alanda çalışan STÖ’lerin tespit ettikleri **sorun alanları**, **deneyim paylaşımları** ve **çözüm önerilerini** aşağıda maddeler halinde sıralıyoruz.

Sorun Alanları

Gruplar arası koordinasyonsuzluk;

Hayvanları kurtarmak için fazla iş makinesi ihtiyacının olması ve bu anlamda etkin bir planlamanın yapılmamış olması;

Kırsalda bulunan hayvanların depremde kurtulmuş olsalar bile yemlerinin, kalacak yerlerinin olmaması;

70-80 milyon ton moloz bulunması ve döküldükleri yer itibariyle bu molozların tehlike oluşturması;

Bir afet durumunda molozların nereye döküleceğinin belirlenmemiş olması;

Tarım alanlarına ve sulak alanlara dökülen molozların yaratacağı ekolojik sorunlar;

Hayatta kalanlar için orman alanlarının iskâna açılmış olması;

Hayvanların kurtarılma çalışması için önceden bir hazırlık ya da planlamanın olmaması.

Deneyim Paylaşımları

Yaşamdan Yana Derneği temsilcisi, bölgede arama kurtarma, getirme, iyileştirme ve yuvalandırma çalışmalarında bulduklarını ifade etti. Tür ayırmadan tüm türler için çabaladıklarını ancak inek, koyun gibi hayvanların “mal” olarak kayıtlı olması nedeniyle onları kurtaramadıklarını sadece yem verebildiklerini belirtti. Depremden önce bölgedeki hayvancılığı sona erdirmeye sadece tarım arazisinde bitkisel ekim yapmaya karar veren aileleri bir araya getirmeye çalıştıklarını ama depremden dolayı bir duraklama yaşadıklarını kaydetti. Şimdi yeniden bu proje doğrultusunda çalışacaklarını duyurdu.

STGM temsilcisi, Türkiye'nin %16'lık kısmını karşılayan tarım arazisinin depremde illerde bulunduğunu, bu nedenle tarıma etkisinin büyük olacağını belirtti. 11 bölgenin sanayi tipi hayvan sayısının 34 milyar olduğunu da bilgisini verdi. Diyarbakır'da yıkılacak bir bina içindeki hayvanlar için halkın mücadele verdiğini, bu mücadele verilmeseydi hayvanların kurtalınacağını altını çizdi. Afetlerde hayvanların da kurtarılma çalışması için önceden hazırlıklı olunması gerektiğini ekledi.

Ankara Deprem Dayanışma Platformu temsilcisi, çözümün en başta yasal düzenlemelerle gerçekleşebileceğini ifade etti. Ekolojistler ve kurumlarıyla bir araya gelerek, avukatların da öncülüğüyle “eko kırım suçu” yasa teklifi için imza kampanyası başlattıklarını duyurdu.

Çözüm Önerileri

Ekoloji, çevre, hayvan hakları alanında çalışan örgütlerle tekrar bir araya gelmek ve afet durumunda bu alanlarda neler yapılabileceği konusunda bir planlama yapmak;

Bir afet durumunda molozların nereye döküleceğinin belirlenmiş olması. Etkin işleyen bir deprem atık yönetiminin devreye sokulması;

Aktif acil müdahalede nasıl hareket edilmesi gerektiğinin bilinmesi ve deneyim kazanılması gerekliliği;

Yerel yönetimlerde STÖ'lerle işbirliğini etkin hale getirecek mekanizmaların kurulması;

Sivil toplum örgütlerinin güçlendirilmesi ve nasıl bir araya gelineceği konusunda koordine olunması;

- | Tüm STÖ'lerin politikacılarla işbirliği içinde hareket edebilmesi;
- | Afet anında doğru yardımı sağlamak için eğitimlerin alınması;
- | Kırsalda yaşayan hayvanlar için derneklerin ayrıca çalışmalar yapması;
- | Afet önleme programlarına, sürdürülebilir kalkınma, doğal kaynak yönetimi, yoksulluğun azaltılması, çevre ve kentsel gelişim, iklim değişikliği alanlarındaki tüm sektörlerin bir arada katkı ve katılım sağlaması;
- | Kent konseylerinin sivil toplum ile işbirliği içinde etkinleştirilmesi, afet öncesi ve sonrası alınacak tedbirlerin etkin şekilde planlanması;
- | Tüm canlıların efektif bir şekilde kurtarabilmesi için doğru hedeflere ayrılarak eksikliklerin etkin şekilde giderilmesi.

SONUÇ

Türkiye, deprem gibi doğa olaylarının sık yaşandığı bir coğrafyada bulunuyor. 6 Şubat depremleri de afetlere karşı önleyici tedbirler ve afet sonrası etkin müdahale alanlarında halihazırda yaşanan sorunları gözler önüne serdi. Henüz depremin açtığı yaraların sarılması anlamında da yolun başındayız.

Depremler bir kez daha Türkiye’de sivil alanın tüm kısıtlamalara rağmen afet anında çok hızlı organize olup tepki verebildiğini gösterdi. Özellikle deprem sonrası toplumsal grupların farklılaşan ihtiyaçları, bu farklılaşan ihtiyaçların karşılanmasında sivil toplumun önemini gösterir nitelikte.

Denge ve Denetleme Ağı olarak afetlerin yarattığı yıkımın ve etkinin çok boyutluluğunu dikkate alarak 10 farklı tematik alanda pek çok sivil toplum örgütünün katılımıyla gerçekleştirdiğimiz toplantıların çıktıkları, oldukça farklılaşan deneyimler, sorun alanları ve çözüm önerileri ortaya koydu. Aslında bu çok boyutluluk ve farklılaşma sivil toplumun afet öncesi ve sonrası dönemde ne kadar önemli katkılar sağladığını ve sağlama potansiyeline sahip olduğunu gösteriyor. Ancak yaptığımız bu toplantılarda farklı tematik alanlar içinden yükselen iki önemli ortak sorun ve çözüm önerisi dikkat çekici nitelikte:

Bunlardan birincisi, sivil toplumun afet öncesi tedbirler ve afet sonrası müdahale alanlarında kendi arasında etkin koordinasyon ve işbirliği içinde olması; ikincisi ise sivil toplum-devlet/kamu işbirliğinin zayıflığı ve bunun giderilmesi gerekliliği. Bununla beraber sivil toplum örgütlerinin afet sonrasında daha etkin müdahalede bulunabilmesi adına afet öncesi dönemde kendi iç kapasitelerinin geliştirilmesi de önerilen ortak çözümler arasında.

290 farklı sivil toplum örgütünün; Türkiye’de demokratik denge ve denetleme sisteminin hayata geçirilmesi amacıyla faaliyet gösterdiği Denge ve Denetleme Ağı olarak hem sivil toplum örgütlerinin arasındaki koordinasyon ve işbirliğini hem de kamu-sivil toplum koordinasyonunu özellikle afet durumunda etkinleştirmeye yönelik çalışmalarımız devam edecek.

**Kurulan
Ağlar, Afet
Sonrası
Dönemde
STÖ'ler
Tarafından
Kullanılan/
Hazırlanan
Raporlar,
Yürütülen
Çalışmalar**

Çocuk

Çocuk Yaşta Erken ve Zorla Evliliklerin (ÇYEZE) Önlenmesine Yönelik Hukuki Bilgiler Rehberi

ÇYEZE'nin Önlenmesi Temel Bilgiler Rehberi

Eğitim

Birlikte İyileşiyoruz: Uluslararası İlişkiler Online Eğitim Programı

Ekoloji, Çevre ve Hayvan Hakları

Ekoloji Örgütleri Deprem Raporu

Gençlik

Üniversiteler için Uzaktan Eğitim ve KYK Yurtlarından Öğrencilerin Çıkarılmasına İlişkin Kararlar Hakkında Bilgi Notu

Guidelines WITH US & FOR US: WORKING WITH AND FOR YOUNG PEOPLE IN HUMANITARIAN AND PROTRACTED CRISES

Kadın Hakları

Türkiye Depremi Durum Raporu

Kentleşme

BELEDİYELER İÇİN AFET DURUMLARINDA SOSYAL VE EKONOMİK DESTEK PROGRAMI GELİŞTİRME SEÇENEKLERİ REHBERİ

LGBTIQ+ Hakları

6 Şubat Depremi LGBTQIA+ ve/veya seks işçisi mağdurları için yardım fonu

Ankara LGBTİ+ Deprem Dayanışması topluluğu kuruldu

Lubunya Deprem Dayanışması topluluğu kuruldu

Sağlık

Psikososyal Dayanışma Ağı-İstanbul kuruldu.

DENGEVE
DENETLEMEAĞI

dengedenetleme.org

dengevedenetlemeagi@birarada.org

[dengevedenetlemeagi](https://www.instagram.com/dengevedenetlemeagi)

[DengeDenetleme](https://www.facebook.com/DengeDenetleme)

[DengeDenetleme](https://www.twitter.com/DengeDenetleme)